

TURINYS

IŽANGINĖ PASTABA	7
PRODUKAVIMO PRIEVARTA	9
AUTENTIŠKUMO PRIEVARTA	24
UŽBAIGOS RITUALAI	34
ŠVENTĖ IR RELIGIJA	44
ŽŪTBŪTINIS ŽAIDIMAS	55
ISTORIJS PABAIGA	64
ŽENKLŲ VIEŠPATIJA	68
NUO DVIKOVOS PRIE DRONŲ KARO	77
NUO MITO PRIE DATAIZMO	84
NUO VILIONĖS PRIE PORNOGRAFIJOS	92
LITERATŪRA	99
SUDIE, RITUALAI! <i>Tomas Sodeika</i>	103

ĮŽANGINĖ PASTABA

Šioje studijoje ritualai traktuojami ne tiek kaip tai, ko mums derėtų ilgėtis, kiek veikiau kaip kontrastinis fonas, padedantis aiškiau suvokti mūsų dabartį. Ritualų nynykimo genealogija bus apžvelgiama be jokios nostalgijos, tačiau tai nereiškia, kad ji bus interpretuojama kaip emancipacijos istorija. Nagrinėjant ritualų nynykimą išryškės šiuolaikinei visuomenei būdingos patologijos, visų pirma – bendruomenės erozija. Bus aptiriamos ir alternatyvios gyvenimo formos, kurios galbūt galėtų išvaduoti visuomenę iš kolektyvinio narcisizmo.

Ritualai yra simboliniai veiksmai. Jie perteikia ir reprezentuoja vertybes ir tvarkas, kuriomis remiasi bendruomenė. Jie steigia *bendruomenę be komunikacijos*. O štai šiandien vyrauja *kommunikacija be bendruomenės*. Konstitutyvi* ritualų dalis yra *simbolinis suvokimas*. Simbolis (graikiškai *symbolon*) iš pradžių reiškė priėmimo ženklą (*tessera hospitalis*), pagal kurį draugai atpažįsta vienas kitą. Žmogus perlaužia molinę plytelę, vieną pusę pasilieka sau, o kitą atiduoda draugui. Tuo būdu simbolis garantuoja atpažinimą. Tai ypatinga pakartojimo forma:

Atpažinti nereiškia ką nors pamatyti dar kartą. Atpažinimai – ne susitikimų serija, atpažinti reiškia kažką atskirti iš kitų kaip tą, ką jau – būtent kaip tą – pažįsti. Tai ir yra tikrasis žmogaus „apsigyvenimas“ (čia aš vartoju Hegelio žodį *Einhausung*) – atpažinimas nebeturi susipažinimo atsitiktinumo, jis pakylėtas idealybės sferon. Visi tai žinome. Atpažinimo akimirka pažįstama kur kas tikriau, nei leidžia trumpas susitikimas. Atpažinimo akimirka kintamybėje įžvelgiama tai, kas nekintama.**

* Iš lotyniško *constituere* („įsteigti, sudaryti, nustatyti“), reiškia „sudaran-tis ar nulemiantis proceso ar struktūros pobūdį“ (Red. past.)

** Hans-Georg Gadamer, *Grožio aktualumas. Menas, kaip žaidimas, simbolis ir šventė*, vertė Giedrė Grinytė, Vilnius: Baltos lankos, 1997, p. 67.

Simbolinis suvokimas kaip atpažinimas yra tęstinumo suvokimas. Tai išvaduoja pasaulį nuo atsitiktinumo ir suteikia jam kažką pastovaus. Dabartinis pasaulis labai stokoja to, kas simboliška. Duomenys ir informacija neturi simbolinės galios. Tad atpažinimas čia neįmanomas. Dėl to, kad trūksta simboliškumo, sunyksta ir bendruomenę bei apskritai prasmę steigiantys ir tuo būdu gyvenimui stabilumą suteikiantys vaizdiniai bei metaforos. Tęstinumo patirtis nyksta. Radikalai gilėja kontingentiškumas*.

Ritualus galima apibrėžti kaip *simbolines apsigyvenimo (Einhausung) technikas*. Jie paverčia buvimą-pasaulyje buvimu-namie. Dėl jų pasaulis tampa patikimas. Laiko požiūriu jie yra tai, kas erdvės požiūriu yra būstas. Laiką jie padaro *tinkamą gyventi*. Jie netgi lemia tai, kad laike *galime vaikščioti* kaip namie. Jie sutvarko laiką, įrengia jį. Romane „Citadelė“ Antoine'as de Saint-Exupéry ritualus aprašo kaip *laiko technikas, kurios padeda mums apsigyventi*:

O apeigos laike yra tai, kas būstas erdvėje. Nes gera, kai prabėgantis laikas neatrodo mus sekinąs ir pražudąs kaip saują smėlio, nešąs mums išsipildymą. Gera, kad laikas būtų sąranga. Taip aš einu iš šventės į šventę, iš gimtadienio į gimtadienį, nuo vieno vynuogių derliaus prie kito, kaip būdamas vaikas vaikščiodavau iš pasitarimų salės į poilsio salę, apsuptas storų tėvo rūmų sienų, kur visi žingsniai turėjo prasmę.**

* Kontingentiškumas – iš lot. *contingens*, kilm. *contingentis* – „atsitinkantis, pasitaikantis“. (Vert. past.)

** Antoin Saint-Exupéry, *Citadelė*, vertė Juozas Mečkauskas-Meškėla, Vilnius: Tyto alba, 2022, p. 16.